

slawistischer und germanistischer (Personen)Namenforschung ebenso wie grundlegende Arbeiten des Autors selbst.

Auch typografisch ist das Werk gelungen. Die Darstellungen sind übersichtlich und nutzerfreundlich angeordnet. Hervorhebungen erfolgen in Fettdruck, historische Belege wie auch appellativische Ableitungsbasen der herangezogenen Personennamen sind kursiv gesetzt. † steht als Symbol für christlicher Rufname, vgl. den Hinweis auf S. 9, Anm. 23.

Mit der ihm eigenen Prägnanz und Kürze sowie der absoluten Konzentration auf das Wesentliche hat Volkmar Hellfritzsch ein Grundlagenwerk vorgelegt. Er widmet es „Walter Wenzel, dem hervorragenden Kenner der sorbischen Anthroponymie, in Dankbarkeit“ (S. 4).

*Inge Bily*

**Christian Schurig et al.: Bildwörterbuch der Umgebendebauweise der Oberlausitz und der angrenzenden tschechischen und polnischen Gebiete. Wobrazowy słownik ludowego twarstwa Hornjeje Łužicy a susodnych českých a pólskich krajinow. Obrazkový slovník lidové architektury v Horní Lužici, severních Čechách a Dolním Slezsku. Ilustrowany słownik architektury ludowej Górnych Łużyc i graniczących z nimi terenów Czech i Polski. 2., předžěłany nakład. Weifa: Sächsischer Verein für Volksbauweise e. V. 2016, 62 s., 26 tafłow**

Kładźite twarstwo je widžomne přiznamjo słowjanskeje Łužicy. A zdobom je so mjez lužiskej holu a českimi a šleskimi srjedzohorinami přez lětstotki jónkrótne architektoniska krajina wutworiła, hdžež je w kładžitym twarstwje ze stołom wliw tykowaneho twarjenja wočiwidny. Při rozestajenju z tutym twarskim wuměštwom, widži so zajimce přeco zaso konfrontowany ze specifiskimi rěčnymi wobrotami. Fachowa terminologija, pomjenowanja z ludoweje abo cuzeje rěče a častodosć zabyte wokabulary pak dawno hižo wobstatk aktualnych słownikow njetworja, respektiwnje nihdy tworili njejsu. Tu zakroči Sakske towarstwo za ludowe twarstwo z. t., kotrež chce z pomocu wobrazowego słownika wosebitosće funkcionalneho, konstruktiwneho a wuhotowanskeho razu na polu ludowego twarstwa w Hornjej Łužicy jednozmyslnje spřístupnić. Nowa publikacija z Motyďla slubi samo štyrirěčnosć: Němsce, hornjoserbsce, česce a pólse so wurazy podawaja. To je hladajo na mjezynarodnosć wobswětleneho regiona chwalobne, ale tež doslědne, wšako chce towarstwo aktiwne přinošować k zachowanju něhdze hišće 20 000 wobstajacych twarjenjow ze stołom w Čěskej, Pólsej a Němskej a dopomhać k pohłubšenju krajne mjezy překročowaceho zhromadneho džěła.

Za nowonakład wobrazowego słownika po wjace hač dwaceći lětach – słownik wuńdže k přenjemju razej w léće 1995 w Drježdžanach – su so znowa wupokazani awtorjo zdobyli. Karl Bernert (1927–2009), wusahowacy slědžer na polu chěžow ze stołom, bě 2008 wospjet z iniciatorom wudaća. Redakciju słownika a z tym naslědnistwo Eberharda Dučmana (1926–2005) bě Christian Schurig ze Žitawy přewzał. Pod jeho zamołwitosću rozestajachu so Jürgen Cieslak, Arnd Matthes, Hans Mirtschin, Peter Palm (1939–2017), Elźbieta Rdzawska-Augustin, Kerstin Richter, Elźbieta Trocka-Leszczyńska, Břetislav Vojtíšek a Sonja Wölkowa z wysokim narokom publikacije. Wona je tuž wuslědk mjezynarodneho, zhromadneho džěła fachowcow na polu architektury, rjemjeslnistwa, stawiznow, twarstwa a rěčewědy při slědženju a zdžerženju poslednich swědkow tutoho ludowego wuměštwja.

Hłowny wobstatk brošurowaneho wudaća tworja fachowe zapřijeća. Tute podawaja so w jednotliwych rěčach tabelarisce a namakaja so k rozjasnjenju pod čisłami tež w tafalach, kotrež lemata jako grafisce spřihotowany material recto přewodžeja. Publikaciju strukturuje 21 temow a 5 wudospołnjowacych temow. Přenje wobsahuja historisce wutworjene struktury wsow (1), honow (2), dworow (3), předstajenje pjec twarskich přikładow (4, 5) kaž tež za region typiskich wohnišćow (6) a kachlow (7). Dale pokazaja so twarske (8, 9) a nošne konstrukcije (10, 11), drjewjane wjazby (12), scěny (13) a wjerchi (14), kamjentne scěny a wjelby (15), formy (16) a kryće třěchow (17, 18), wokna (19), kamjentne portale (20) a durje/wrota (21). Wudospołnjowace temy tworja regionalne přikłady k deskowanym a šćěpjelowym wozdobam swislow (E1, E2), wariantam stołow a stykow (E3, E4) a zakładnym rysam domow (E5). Wobjim knihi je so w přirunanju z přenim wudaćom z temami wudospołnił (1, 2, 7, 20, E1–E5), wo tafle rozšěrili (4, 10, 18) resp. zasadnje přerjadował (19). Ze słownika zhubili su so mjeztym wosebity wotrězk ze synonymami, kotrež zadžěłachu so w recensowanym wudaću direktnje w přehladach, kaž tež jednotliwe wurazy, kaž *nakřižna třěcha* (něm. Kreuzdach), *wobkřiđło* (něm. Flügelrahmen) a *skobla* (něm. [Tür-]Angel). W cyłku je zajimcej 656 hesłow, po čisłach 265 wjace hač dotal, pod temami přistupne.

Nahladna zběrka přeswědči z wěstymi přetožkami a zmysłapólnymi wopisowanjami a móže, runje na pragmatiskej runinje džěła, woprawdže dopomhać při pomjenowanju a wuwědomjenju twarskich wosebitosćow w Hornjej Łužicy. Wuznam publikacije leži přiwšěm w jeje bohatosći na detailach. Dokładnišo hač w druhich přewodnikach architektury zamóchu awtorojo a awtorki na regionalne a twarske specifika pokazać. Bliskosć k přikładam, kotrež su často geografisce postajene, zawostaji při tym skutkowny začisć. Předležaca rěčna komparacija dowola zapřijeća w cyłym architektoniskim regionje jasnje wułożować, byrnjež so wužadanje štyrirěčneje publikacije hižo w titulu wujewi: Žro němskeho titula twori wašnje twarjenja ze stołom, ale fokus serbskeho, českeho a pólskeho titula leži na ludowym twarstwje, resp. architektury. Titul w kóždej rěči samej je nazorny, ale zrozumi so w cyłku jenož pod aspektom synergije twarstwa wobswětleno regiona. A tuž leži tež w powaze předewzaća, zo so předstajene temy njepočahuja jenož na specifiske twarstwo ze stołom, ale tež na kachle (7), nošne konstrukcije (10, 11), drjewjane wjazby (12) a druhe. Čeže ma čitar při zarjadowanju přikładow do cyłkowneho wobrazu ludoweho twarstwa ze stołom. Je fakt, zo namakaja so tute twarjenja hłownje na teritoriju Hornjeje Łužicy z namjeznymi krajinami w zapadnej Pólskej a sewjerneje Českej. Wudospołnjowace tafle k wozdobam swislow (E1, E2) a wariantam stykow (E4) na přikład móža teritorialnu wšelakorosć fenomena pak jenož skicěrować, dokelž wobjmjezuja so na jednotliwe regionalne typy – kaž zwobraznjenje wariantow stykow bjezwuwadžnje z přikładami z Delnjeje Šleskeje – a tak pobrachuje jim reprezentatiwnosć za cyłu architektonisku krajinu. Wuspinkuja so tež wosebitosće w Delnjeje Łužicy, sakskej Bohotskej abo českim Chebsku. Tute krajiny njewopisuja jenož historiske rozprěstrěće twarstwa ze stołom do sewjera a zapada, ale wopřijimuju zdobom wažne fenomeny za zrozumenje wašnja twarjenja, kotrež hodža so z regionalneho wuwica wotwodžeć. W Delnjeje Łužicy steji stoł na přikład přewažnje pod swislemi, štož so we wudaću jenož na kromje zwobrazni, resp. naspomni. Z wjetšim fokusom do tutoho směra by delno-serbsčina rěčny přehlad džě derje wudospołniła. Přiwšěm njemóže narok wjacerečneho słownika być, k mnohim pomjenowanjam, zwjetša z ludoweje rěče, runohódny ekwiwalent w tamnej rěči konstruować, ale ma je skerje identifikować a po zmysle přenjesć. W tutym zwisku měto so sylniši angažement wo wobsahowu dospołnosć a ortografisku

dokładność serbskich terminów przyrównują z dotychczasowym wudaćm pozytywnie wuzběhnyć. Při wutworjenju noweje terminologije namakachu so sčěhujomne hesła, na př. *šlebjerdowe hona* (čo.2.2, něm. Gewanneflur) a *smuhate hona* (čo.2.3, něm. Streifenflur) kaž tež *třiróžkata zepěra* (čo.8.23, něm. Knagge). Wyše toho zmóžni dospołniša rešerša postajenje dotal zhubjenych serbskich zapřijećow, kaž *wajkar* (čo.16.14a, něm. Kreuzstube) a *kićiny* (čo.17.8, něm. Reiter). Po přiřunanju z tamnymi rěčemi zda so tež wuraz *kutowa zawěšnica* jako wopisanje wosebiteho wobbića woknow (čo.19.40, něm. Winkelband, čes. úhlový závěš, póľ. zawias kątowy) zrozumliwiši hač 1920 wot Filipa Rězaka (1859–1921) zapisane pomjenowanje *nuhelna spina*. Jenož w jednotliwych padach skutkuje wopis w rěčnym přiřunowanju njezbožowny, hladajo na př. na *wokno z překušom, wjerćitymaj křidłomaj a třecim hornim nachilnym křidłom* (čo.19.11, něm. Kämpferfenster, čes. trojkřídle poutcové, póľ. okna z trzecim górnym skrzydłem uchylnym). Wopisowanje wobrazuje je bjezporočne, ale na tamnym boku móže němske zapřijeće hornje abo wjeršne wokno nad překušom wokna, ale tež nad překušom durjow woznamjenjeć.

Wuhotowanje publikacije je naročne. Zwobraznjenja su derje wubrane a předstajene. W detailu bychy so wone hodźeli spěšnišo zapřimnyć, bychy-li so hišće přehladnišo rjadowali. Tak njesčěhuje čisłowanje stajnje zwučenemu wašnju wotlěwa horjeka doprawa deleka (hl. durje/wrota (21)), měritko a wodźace linije so w rězach techniskich rysowanek sčasami njewobkedźbujaju (hl. wokna (19)), tež wobchadjenje ze so wospjetowacymi lematami po zdaću rjadowane njebě.

Bjezdwěla zapokaza kniha do fachoweho pola ludoweho twarstwa ze stołom. Pod widom interdisciplinarneho a krajnje mjezy překročowaceho džěła twori spřistupnjenje materije wosebitu hódnotu recensowaneje publikacije. Z tym služi wona teoretisce a praktisce w metjeju džěłacym jako přiřučka a dopomha z dobom hranicy překročowacemu dorozumjenju. Nimo toho zrozumichu awtorjo, z inteligentnym rozrjadowanjom a zajimawym konwolutom techniskich skicow a rysowanek tež njewustojnemu maćiznu spřistupnić a zajim wubudzić za swoju naležnosć, propagowanje a pěstowanje objektow jónkrótneho ludoweho twarstwa w tudyšim regionje. Za zesylnjenje skutkowosće słownika a spěchowanje jeho wužiwanja při pomnikoškitnym planowanju, twarsko-techniskim zwoprawdženju a jako pomocny srědk za wědomostnu a popularnu publikacisku džěławosć měła so wudawaćelej digitalna wersija słownika doporučić.

*Mikławš Měrcin*

**Cornelia Eisler, Silke Göttisch-Elten (Hgg.): Minderheiten im Europa der Zwischenkriegszeit. Wissenschaftliche Konzeptionen, mediale Vermittlung, politische Funktion.** Münster-New York-München-Berlin: Waxmann Verlag 2017 (= Kieler Studien zur Volkskunde und Kulturgeschichte; 12), 235 S.

Der vorliegende Band versammelt die Vorträge einer gleichnamigen Tagung, die im Oktober 2015 am Seminar für Europäische Ethnologie/Volkskunde der Universität Kiel unter der Leitung der beiden Herausgeberinnen stattfand (vgl. LÖNEKE 2015). Ziel der Tagung war es, den Zusammenhang zwischen der Aufwertung der Volkskunde als Wissenschaft seit den 1920er-Jahren und der Etablierung der politischen Kategorie der „nationalen Minderheit“ herauszuarbeiten. In diesem Sinne beschäftigen sich die nun veröffentlichten Beiträge vornehmlich mit der Funktion des volkskundlichen Wissens